

Oskar Jogan

Strokovna komisija za podelitev nagrade Avgusta Kuharja za leto 2013, ki jo sestavljajo predsednik komisije mag. Jurij Vidovič iz Maribora in član prof. dr. Primož Gspan iz Ljubljane,

ocenjuje, da življenjsko delo varnostnega inženirja Oskarja Jogana

izpolnjuje razpisne pogoje za podelitev nagrade Avgusta Kuharja za življenjsko delo za leto 2013.

Strokovna komisija je svoje mnenje oblikovala na podlagi:

1. utemeljitve predloga kandidature za nagrado Avgusta Kuharja za leto 2013 za Oskarja Jogana, ki jo je 10. junija 2013 pripravilo Društvo varnostnih inženirjev Koper;
2. pogovora s kandidatom dne 20. avgusta 2013;
3. Društvo varnostnih inženirjev Koper, 2002, publikacija ob 30-letnici društva,
4. Članki Oskarja Jogana v Glasilu SGP Stavbenik:
 - Pri transportu mislimo tudi na varnost,
 - Več pozornosti napeljavam v zemlji,
5. članek Strokovna ekskurzija DVI Koper, Požar, št. 4, nov. 2003,
6. Statut DVI Koper, 28. 1. 1999,
7. Zapisnik volitev v organe DVI Koper 28. 12. 2007 – izvolitev Oskarja Jogana v disciplinsko komisijo DVI,
8. razpisnih pogojev za podelitev nagrade Avgusta Kuharja za življenjsko delo za leto 2013;
9. Pravilnika o kriterijih in postopkih za podelitev nagrad in priznanj Fundacije Avgusta Kuharja;
10. Statuta Fundacije Avgusta Kuharja.

Opis njegove delovne dobe ponazarja življenjsko pripadnost Jogana varnosti in zdravju pri delu praktično celo njegovo poklicno pot, ki je bila temu nesebično posvečena. Čeprav v enem podjetju, v začetku s pogostostjo nezgod največjo za luko Koper, je VZD z zaposlenimi, ki so bili večinoma ruralnega porekla, preko

polovice od njih nepismeni, v velikem številu iz BiH, z malo ali nič varnostne kulture in znanja, dogradil z navodili, seminarji in sistematičnimi izpopolnjevanji do kakovostne, strokovno neoporečne ravni in suverenega ravnanja z novimi tehnologijami in delovnimi sredstvi v humanem delovnem okolju, z za takratne razmere novostmi, kot so bile garderobe, sušilnice, prostori za umik v med slabim vremenom, topli in hladni napitki itd. Skrb za številne dislocirane enote in gradbišča mu je dala neprecenljive operativne izkušnje in spoznanje, da je neizogibni pogoj rasti podjetja kakovostni kader. Na gradbiščih in z lastnim izobraževanjem si je pridobil obilo sodobnega znanja o napredku varnosti in modernih tehnologijah, kar je uspešno prenašal ne le v matično podjetje preko vsakdanjega dela in centra za izobraževanje, v katerem je sodeloval, ampak je znanje posredoval tudi izobraževalnemu centru za gradbeništvo v Ljubljani ter širši strokovni javnosti. Kot takratno novost je npr. pred časom samostojno skušal vzpostaviti boljšo koordinacijo dela z ustreznimi pisnimi dokumenti. Vse to lahko upravičeno štejemo kot Joganovo pomembno življenjsko delo.

UGOTOVITEV STANJA:

Oskar Jogan sodi v generacijo varnostnih inženirjev, ki so stroko v podjetjih šele začeli postavljati. Rodil se je 11.5.1932 v Braniku občina Nova Gorica, kjer je tudi dokončal osnovno šolo. Leta 1947 se je vpisal na Železniško industrijsko šolo v Mariboru in jo uspešno dokončal leta 1950 kot strojni ključavničar. Po zaključku šolanja se je zaposlil v Železniških delavnicah v Mariboru in tam delal tri leta v montaži in obnovi parnih lokomotiv. Zaradi hujše poškodbe dlani se je takrat vzbudil njegov odnos do varnosti pri delu.

Po priključitvi cone B Svobodnega tržaškega ozemlja k Jugoslaviji se je po letu 1954 začel skokovit gospodarski razvoj tega dela Primorske. Po obveznem služenju vojaškega roka se je Oskar Jogan vrnil na Primorsko in se leta 1955 zaposlil v kovinarskem obratu pri SGP Stavbenik Koper. Prostori podjetja so bili na območju sedanje Luke Koper. Delovna organizacija je delovala pretežno v Sloveniji predvsem na področju Obale. Kasneje pa so delovali na območju celotne Jugoslavije. Stavbenik je npr. gradil v Skopju po hudem potresu leta 1963, objekte za potrebe zimskih olimpijskih iger v Sarajevu leta 1984 in številne marine vzdolž Hrvaške obale. Močna enota v Ljubljani je v 70-tih in 80-tih letih prejšnjega stoletja gradila številne tovarne (npr. Litostroj, Tela) in tisoče stanovanj v stanovanjskih naseljih (Litostrojsko, Savsko, Štepanjsko in BS3).

Število zaposlenih v Stavbeniku je postopoma naraščalo in od prvotnih 170 se je v času največje konjunktore občasno povzpelo na 2700 delavcev. Stavbenik je tako postal največje gradbeno podjetje na Obali in eno večjih v Sloveniji. V njem se je sprva zaposlovalo kmečko prebivalstvo iz okoliških agrarnih naselji, ki je za preživljanje iskalo dodatni zaslužek. Številni med njimi so bili nepismeni in brez osnovnih gradbeniških veščin in znanj o načelih varnosti. Na številnih novih gradbiščih so uporabljali improvizirane naprave, da bi si olajšali delo.

Oskar Jogan je postal vodja vzdrževalcev avto-servisnega parka, v katerega je sodila vsa težka in lahka mehanizacija ter delovne naprave na mehanizirani

pogon, ki se je uporabljala na deloviščih. S prevzemom odgovornosti za mehanizacijo je na podlagi dotedanjih znanj in izkušenj samoiniciativno začel reševati tudi probleme varnosti in zdravja pri delu. Zaradi ročnega dela in številnih nevarnosti v gradbeništvu so se namreč v podjetju pripetile številne, tudi težke in smrtne, poškodbe pri delu. Po za današnje čase nepredstavljeni pogostnosti poškodb, ki je občasno dosegla celo 25%, je v tistem času Stavbenika prekašala le Luka Koper. Ocenil je, da ne more uspešno skrbeti tako za mehanizacijo kot za varnost in je vodstvu podjetja predlagal, da delo z mehanizacijo prepusti drugemu, sam pa prevzame odgovornost le kot vodja tedanje higiensko tehnične zaščite pri delu (HTZ).

Leta 1962 se je vpisal na Višjo tehniško varnostno šolo v Ljubljani ter študiral ob delu. V Ljubljano in Kranj se je vozil na 14-dnevne seminarje in svoje delo med tem po potrebi opravljal kar po telefonu. Študij na Višji tehniški varnostni šoli je uspešno zaključil in postal varnostni inženir.

Z novimi znanji je dograjeval sistem in službo varnosti pri delu v Stavbeniku. Uvajal je preventivne zdravstvene preglede in periodične preglede strojev in naprav ter uveljavil pravila o uporabi osebne varovalne opreme za vsa delovna mesta. Skrbel je za varnejše in humane delovne razmere na gradbiščih in deloviščih in skupaj z odgovornimi vodji na njih zagotovil minimalne higienske pogoje. Delavci so končno tudi na gradbiščih dobili garderobne omarice, prostor za sušenje delovnih oblek in prostor, kamor so se lahko umaknili med slabim vremenom. Na deloviščih je bilo tudi poskrbljeno za tople in hladne napitke, kar je bilo pred tem nepredstavljivo.

Ker je podjetje lahko kos rasti le s povečano skrbjo za dobro usposobljene kadre, si je Stavbenik gradbene in druge strokovnjake zagotavljal s štipendiranjem. Večkrat pa so nastale težave zaradi pomanjkanja primerno usposobljenih gradbenih in drugih fizičnih delavcev, saj jih na tem prostoru ni bilo mogoče dobiti. Ta problem so vrsto let reševali s pomočjo zavodov za zaposlovanje v Bosni in Hercegovini. Manjkalo pa je tudi kvalificiranih delavcev. Podjetje je zato vzpostavilo lasten izobraževalni center in v vse izobraževalne programe vneslo tudi pridobivanje znanj o varnosti in zdravju pri delu. Ker se je v tistem času začela uporabljati nova mehanizacija (specialni stroji, vibratorji, vrtalni stroji ipd.), so bili poleg izobraževalnih programov za gradbince, pripravljeni tudi dodatni izobraževalni programi za varno delo s temi napravami. V izobraževalnem centru so mentorji usposabljali na posebnih gradbiščih sočasno tudi po 260 delavcev. Oskar Jogan je v centru ves čas predaval predmet varstvo pri delu.

Prepričan je bil, da sam varnostni predpis ne zadošča in da morajo ljudje razumeti, kako je mogoče splošna varnostna načela konkretno uporabiti na njihovem delovnem mestu. Zavedal se je tudi, da varnostna opozorila na gradbišču ne zadoščajo, ker jih ljudje sčasoma ne opazijo več. Njegov pristop je bil, da je v uvodnem predavanju opisal poškodbe, ki so se pri posameznem delu že kdaj zgodile. Pogoste so bile npr. pri premeščanju konzolnih dvigal, zaradi katerih so se ta prevrnila z višjih nadstropij. Opozarjal je, da strojnik pri upravljanju stroja nima celovitega pregleda na deloviščem in da delavci ne poznajo vseh zank, ki spremljajo izvajanje dela. Opozarjal je, da se je potrebno držati odrejenih poti za

gibanje po delovišču, da se ne sme zahajati v manipulativno območje stroja ter na pravila varnega gibanja po gradbenih odrih. Po usposabljanjih je izvajal preizkuse znanja. Učinki izobraževalnega sistema, ki ga je sam izoblikoval in izvajal, so se pokazali s postopnim zmanjšanjem pogostosti in resnosti poškodb. Svoje programe in znanja pa je nesebično posredoval tudi takratnemu izobraževalnemu centru za gradbeništvo v Ljubljani. Predaval je tudi na Srednji tehnični šoli v Kopru in napisal skripta o industrijskih objektih in o varnem delu z ročnimi napravami na mehaniziran pogon.

V 70-tih letih prejšnjega stoletja je v gradbeništvu prišlo do spremembe tehnologije gradnje. Klasično gradnjo je nadomestila gradnja s kovinskimi opaži, kjer je bilo pri nameščanju opažev potrebno izvajati zahtevne delovne operacije. Smernice proizvajalcev opažev je nadgradil s podrobnejšimi navodili za varno delo. Pripravil je tudi navodila za varno delo z ročnim orodjem glede na pogonski vir (električen, bencinski, plinski, stisnjen zrak). Da ne bi improvizirali pri uporabi orodja, je delavcem skušal širše pojasniti načela tehnologije. Pripravil je številna navodila za varno dela za različne stroje in pripomočke (brusi, nabijalci, vibratorji, vrtalni stroji). Izdelal je navodila za vzdrževanje kontejnerjev in sodeloval pri organizaciji ekipe, ki je bila za to delo dobro usposobljena. Za ta navodila je v stroki vladalo izjemno zanimanje, zato so se pogosto obračali za dodatna pojasnila in nasvete.

Pri vodstvu SGP Stavbenik je pridobil ugled, da je bil pogostoma vključen v ekipe, ki so obiskovale gradbene sejme, kjer se je pridobivalo informacije in določalo o investicijski politiki. Dovolil je obratovanje nabavljene opreme le, če je imela urejeno tehnično dokumentacijo.

Čutil je potrebo, da o varnostnih problemih obvešča tudi širšo javnost. V glasilu SGP Stavbenik, kjer je bil tudi član uredniškega odbora, je uvedel rubrike o novih tehnologijah in varnostnih vidikih. Kolektiv je želel seznaniti ne le s kritičnimi točkami, kjer najpogosteje prihaja do poškodb, ampak tudi z njihovimi ekonomskimi posledicami.

Uvedel je centralno vodeno zbirališče prijav poškodb pri delu. Za delavski svet, takratni samoupravni organ v podjetju, je pripravil letna poročila o poškodbah pri delu s podrobno statistiko. V njih je analiziral vzroke smrtnih, težjih in kolektivnih nesreč in z njimi ozaveščal kolektiv ter gradil varnostno kulturo.

Ker je Stavbenik gradil na gradbiščih skupaj s številnimi drugimi izvajalci del, je zaradi zagotavljanja varnosti poskušal med njimi vzpostaviti sistem koordiniranega dela. Samoiniciativno je pripravil dokumente v obliki pisnega sporazuma, kakršnega zahtevajo današnji predpisi. Kljub začetnim nasprotovanjem večjih gradbenih podjetij v Sloveniji je dosegel, da so se vsi izvajalci v pisni obliki dogovorili za usklajeno in varno delo. To je potem postala stalna praksa.

Poleg Oskarja Jogana je v službi za varstvo pri delu SGP Stavbenik delal še en sodelavec, s katerim je nesebično delil svoje znanje. Služba je bila enotna za vse temeljne organizacije združenega dela (TOZD), na katere se je v skladu s takratno zakonodajo razdelil Stavbenik. Do leta 1986 je Stavbenik v Izoli na novo izgradili

vse obrate za svoje stranske dejavnosti, kot so tovarna betonskih izdelkov, kovinarska, kleparska in mehanična delavnica. Svojo delovno dobo v Stavbeniku je prekinil od leta 1986 do 1990, ker je bil izvoljen za profesionalnega predsednika občinske skupščine. Po zaključenem mandatu se je do upokojitve v letu 1991 v Stavbenik za leto dni vrnil. V času poosamosvojitvene privatizacije podjetij, je SGP Stavbenik prevzelo gradbeno podjetje Primorje. Zaradi stečaja Primorja pa danes na Koprskem ni več večjega gradbenega podjetja. Oskar Jogan, ki je bil priča rasti in koncu nekdanj velikega in sodobnega SGP Stavbenik, obžaluje, da so ozki interesi posameznikov povzročili propad podjetja, ki je prebivalstvu Koprskega nad 50 let zagotavljalo na stotine zaposlitev in normalen razvoj.

PRISPEVEK OSKARJA JOGANA K RAZVOJU STROKE VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

Ob koncu 60. let so si delavci, ki so se v podjetjih Obale in Krasa ukvarjali s problematiko varstva pri delu, na pobudo takratne inšpekcije dela začeli prizadevati za boljše varnost in zdravje pri delu. Želeli so predvsem poglobiti svoje strokovno znanje ter izmenjati medsebojne izkušnje. Sad teh prizadevanj je bila ustanovitev Medobčinskega društva varnostnih inženirjev Koper, 10. junija 1972. Društvo je združilo strokovne delavce na področju varstva pri delu celotne Obalno kraške regije. Oskar Jogan je bil član prvega upravnega odbora društva. Predsednik društva pa je bil od 5. julija 1977 do 17. junija 1983. Društvo je vodil spretno in med drugim preprečil njegov izbris iz registra društev zaradi formalnih administrativnih zapletov. Tudi zato društvo do danes deluje neprekinjeno že več kot 40 let.

Ko je društvo predsedovalo Zvezi društev varnostnih inženirjev in tehnikov Slovenije je sooblikoval njeno strategijo. Kot član pripravljalnega odbora, je sodeloval z ZDVIT in VTŠ pri pripravi strokovnih posvetov o varstvu pri delu, ki so se v Portorožu organizirali v sedemdesetih in osemdesetih letih. Na teh zelo odmevnih posvetih se je zbralo za današnje čase nepredstavljenih čez 500 udeležencev iz vse Slovenije, ki so se v tistem času neposredno ali posredno ukvarjali z varstvom pri delu.

Kljub upokojitvi je še vedno aktiven član društva. Vodil je uredniški odbor, ki je leta 2002 pripravil brošuro ob 30. obletnici Društva varnostnih inženirjev Koper.

Leta 1987 je prejel medaljo Zlato sonce, jugoslovansko priznanje za najboljše dosežke pri humanizaciji dela oziroma za izboljševanje delovnih pogojev in ohranjanje zdravja ter delovne sposobnosti delavcev.

OCENA DOSEŽKA OSKARJA JOGANA

Ocena dosežka varnostnega inženirja Oskarja Jogan:

Varnostni inženir Oskar Jogan je začel delati v stroki varnosti in zdravja pri delu v 60-tih letih prejšnjega stoletja, ko si je šele ustvarjala ugled in položaj v podjetjih.

S svojimi rezultati je dokazal vodstvu podjetij, da je stroka varnosti in zdravja pri delu ključna ne le za ohranjanje zdravja delavcev ampak tudi za doseganje poslovnih rezultatov. V času njegovega aktivnega dela se je spremenila fizionomija gradbeništva. Ročno delo je v velikem obsegu nadomestilo delo z napravami.

Poklicna pot Oskarja Jogana je bila nesebično posvečena varnosti in zdravju pri delu. V podjetju s sprva izjemno visoko pogostnostjo poškodb je z navodili, seminarji in sistematičnimi usposabljanji dosegel na številnih dislociranih enotah in gradbiščih kakovostno, strokovno neoporečno raven, suvereno ravnanje z novimi tehnologijami in delovnimi sredstvi ter humano delovno okolje. Kot pomembno življenjsko delo štejemo tudi koordinacijo številnih izvajalcev na skupnem gradbišču na podlagi pisnih dogovorov. Svoje znanje in izkušnje je nesebično delil s strokovno javnostjo.

Oskar Jogan obžaluje, da se je po osamosvojitvi Slovenije in privatizaciji gradbenih podjetij opustilo nekatere dosežke za varnost in udobje delavcev na gradbiščih ter da se je izgubil v desetletjih ustvarjeni kadrovski potencial.

Mag. Jurij Vidovič, predsednik strokovne komisije

Prof. dr. Primož Gspan, član strokovne komisije